

פ"מ 33.0219 – "טיפול בחייל הנמצא במצוקה נפשית"**הגדרות**

1. בפקודה זו:

א. "גורם בריאות הנפש" (להלן: "גורם ברה"ן") – קב"ן או רופא פסיכיאטר המשרת במערך בריאות הנפש בצה"ל.

ב. "חייל" – חייל או חיילת בשירות סדיר ובשירות מילואים.

ג. יחידת הדרכה או הכשרה – מחנה או מתקן שיעודו העיקרי הוא להכשיר את החייל ברמת הפרט לשלבי ההכשרה בנתיב קידומו הצבאי (טירונות, הכשרה בסיסית, פיקוד זוט, הכשרה ייעודית) למגוון מקצועות ותפקידים צבאיים ולעלייה בדרגות, בחיל ובמערך. תפקידי יחידת הדרכה או הכשרה כוללים גם את התפקידים האלה: תמיכה באימונים, הסבה מקצועית והשתלמויות.

ד. "מפקד החייל" – מפקדו הישיר של החייל בדרגת סג"ם ומעלה.

ה. "מפקד יחידה" – מפקד יחידת רישום, בתקן סא"ל לפחות, ובהיעדרו – מפקד יחידה ממונה.

ו. "קרוב משפחה" – בן או בת זוג; בנים ובנות בגירים; הורים ביולוגיים או הורים מאמצים על פי חוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981; אחים ואחיות בגירים; סבים וסבתות; או אדם בגיר אחר שהחייל נמצא עימו בקשר.

כללי

2. כל אחד מהמקרים המפורטים להלן עשוי להעיד על מצוקה נפשית:

א. חייל שהתנהגותו מסכנת או עלולה לסכן את עצמו או את סביבתו.

- ב. התנהגות או התבטאויות של חייל אשר יש בהן בעיני מפקדו או חבריו כדי להצביע על מצוקה נפשית (כגון: דכדוך, אדישות כלפי הסביבה, התכנסות החייל בתוך עצמו, שינוי קיצוני בדפוסי ההתנהגות).
- ג. כל מקרה אחר הנראה בעיני המפקד ככזה שמצריך בירור מידי של גורמי ברה"ן.
3. חייל הסבור שהוא זקוק לבדיקת גורם ברה"ן, על אף שלא גילה סימנים המעידים על מצוקה נפשית כמפורט בסעיף 2 לעיל יופנה לטיפול רפואי בהתאם לפ"מ 61.0104 – "טיפול רפואי בחייל". ההפניה לגורם ברה"ן תיעשה בהתאם לאמור בהוראת קרפ"ר 401.005 – "נוהל הפניית חייל לטיפול גורמי בריאות הנפש".
4. טיפול בפנייה שהתקבלה ביחידת פניות הציבור (אכ"אקפ"ץ):
- א. התקבלה באכ"אקפ"ץ הודעה המתארת מצוקה נפשית של חייל, יפנה אכ"אקפ"ץ למפקד החייל ויעדכנו בדבר. המפקד יעדכן את אכ"אקפ"ץ בהמשך הטיפול במקרה.
- ב. במקרים חריגים, אם התרשם אכ"אקפ"ץ כי החייל אינו מעוניין שהודעה תועבר למפקדו, או התרשם כי מצוקתו הנפשית נובעת מיחסו של מפקדו אליו – ינחה אכ"אקפ"ץ את החייל לפעול כמפורט בסעיף 3 לעיל.
5. חבר ליחידה או אחר המשרת בקרבת החייל אשר הבחינו בהתנהגות או בהתבטאות העשויה לדעתם להצביע על מצוקה נפשית של החייל ידווחו על כך בהקדם האפשרי למפקדו של החייל ובהיעדרו – למפקד אחר. המפקד שקיבל את הדיווח יפעל בהתאם להוראות סעיפים 6–16 להלן.

פעולות המפקד

6. אם התגלו אצל החייל ביטויים למצוקה נפשית, כאמור לעיל, יפעל המפקד כמפורט להלן:
- א. יראיין את החייל מיד.

ב. אם התרשם המפקד כי החייל אינו נמצא בסיכון אובדני הוא רשאי לעדכן קרוב משפחה של החייל בדבר סימני המצוקה שהתגלו אצלו, בכפוף להסכמת החייל, ולהסתייע באכ"א-קפ"ץ לצורך מסירת העדכון, כדלהלן:

- (1) המפקד יבקש את הסכמת החייל לעדכון קרוב משפחתו;
 - (2) הסכים החייל להעברת העדכון, ישאל אותו מפקדו לזהות קרוב המשפחה שאליו הוא רוצה שיועבר העדכון;
 - (3) המפקד יעביר לקרוב המשפחה אך ורק מידע שהתקבל בריאיון עם החייל, ובכל מקרה יעביר רק את המידע החיוני וההכרחי ובמידה הנדרשת בנסיבות העניין;
 - (4) המפקד יתעד בכתב את עדכון קרוב המשפחה, ויכלול בתיעודו את תוכן המידע שנמסר.
 - (5) המפקד לא יעדכן קרוב משפחה אם החייל סירב לכך.
- ג. המפקד יפנה את החייל לקצין הרפואה היחידתי, למרפאה המרחבית או לגורם ברה"ן. סבר קצין הרפואה היחידתי או הרופא במרפאה כי יש צורך בכך – יפנה את החייל לבדיקת גורם ברה"ן על פי נוהלי ההפניה שבהוראת קרפ"ר 401.005.
- ד. התרשם המפקד כי החייל נמצא בסיכון אובדני – יפעל לפי האמור בסעיפים 7–10 להלן.

טיפול בחייל הנמצא בסיכון אובדני בתחומי יחידתו

7. סבור המפקד שהחייל עלול לנסות לפגוע בעצמו או שכבר ניסה לעשות כן – יפעל המפקד, בנוסף לאמור לעיל, כמפורט להלן:
- א. ימנע מהחייל כל גישה לנשק;
 - ב. ימנה שני חיילים שתפקידם להשגיח על החייל, לבל יפגע בעצמו או באחרים (להלן: "המשגיחים").
- כמפורט בסעיף 8 להלן. אם על המשגיחים לשאת נשק מתוקף תפקידם, הם יישאו את הנשק ריק

- ממחסניות, ואת המחסניות יישאו בכיסם. החייל ישהה בהשגחת המשגיחים בנפרד משאר חיילי היחידה, ובמקום שיש בו תנאי מנוחה הולמים.
- ג. החייל יובא בהקדם האפשרי לבדיקת גורם רפואי או גורם ברה"ן (להלן: "הגורם הבודק"), והם יטפלו לפי שיקול דעתם המקצועי. ההשגחה לא תוסר מהחייל עד הבאתו בפני הגורם הבודק והחלטה בדבר הצורך בהמשך ההשגחה על החייל.
- ד. אם החליט הגורם הבודק שיש צורך גם באבחון פסיכיאטרי, יובא החייל בפני פסיכיאטר בהתאם ללוחות הזמנים שקבע הגורם הבודק. אם ראה הגורם הבודק צורך בכך, תימשך ההשגחה על החייל עד הבאתו בפני פסיכיאטר. הטיפול בחייל וההשגחה עליו יימשכו בהתאם להוראות הפסיכיאטר.
- ה. הנשק יוחזר לחייל על פי החלטת מפקד בדרגת סא"ל לפחות, ולאחר קבלת חוות דעת כתובה מגורם בריאות הנפש, הקובעת כי אין מניעה לאפשר לחייל גישה לנשק.
- ו. סבור המפקד שיש סכנה לחיי החייל – רשאי הוא לעדכן בכך קרוב משפחה של החייל, ולהסתייע לצורך כך באכ"א-פ"ץ, בהתאם למפורט להלן:
- 1) המפקד יביא בחשבון את עמדת החייל ביחס לעצם עדכון קרוב המשפחה ואת זהות קרוב המשפחה שלו יימסר העדכון. המפקד יתחשב ככל האפשר בעמדת החייל בעניין, ואולם הוא רשאי להחליט לעדכן קרוב משפחה ללא הסכמת החייל במקרים שבהם הוא סבור שהדבר נדרש לשמירה על חייו.
 - 2) החליט המפקד לעדכן קרוב משפחה בדבר מצבו של החייל, ימסור לו רק את המידע החיוני וההכרחי, ובמידה הנדרשת בנסיבות העניין.
 - 3) נוסף על האמור בסעיפים קטנים (1) ו-(2) לעיל, אם המידע על מצבו של החייל התקבל מגורם רפואי או מגורם ברה"ן, יפעל המפקד בהתאם להנחיית הגורם האמור.
 - 4) המפקד יתעד בכתב את עצם עדכון קרוב המשפחה, ואת תוכן המידע שנמסר לו.

8. ההשגחה על החייל כאמור בסעיף 7(ב) לעיל תתקיים כדקלמן:

א. מעמד המשגיחים – אם תנאי היחידה מאפשרים זאת, יהיו המשגיחים קצינים או חוגרים בשירות קבע; אם לאו – יהיו המשגיחים חיילים בשירות חובה.

ב. דרגת המשגיחים – ככלל, דרגת המשגיחים תהיה כדרגת החייל המושגח לפחות. אם אין בנמצא חיילים שדרגתם עונה לתנאי זה, והמפקד סבור שחיילים אחרים מסוגלים לבצע את התפקיד, ימנה המפקד משגיחים שדרגתם נמוכה מדרגת החייל, אשר מסוגלים לפי דעתו לבצע את התפקיד.

ג. המשגיחים יוחלפו בתורנויות, כאילו היו אלה משמרות שמירה, ולפי שעות השמירה המותרות, כמפורט בפ"מ 33.0213 – "שעות שינה ומנוחה של חיילים".

טיפול בחייל הנמצא בסיכון אובדני ושוהה מחוץ ליחידתו

9. אם הגיעו לאכ"אקפ"ץ או לכל גוף צבאי אחר הודעות על ניסיון התאבדות או על איום בהתאבדות של חייל השוהה מחוץ ליחידתו, עליהם להודיע על כך מייד למפקדו של החייל ולמפקד מרפאת בריאות הנפש הצבאית הקרובה למקום האירוע, אם האירוע האמור מתרחש בשעות הפעילות. לאחר שעות הפעילות, יעבירו דיווח למפקד החייל ולקב"ן הכונן באמצעות חמ"ל הרפואה השייך לפיקוד, אשר במרחבו התרחש ניסיון ההתאבדות או האיום בהתאבדות. הקב"ן הכונן או מפקד מרפאת בריאות הנפש שקיבלו את הדיווח יטפלו במקרה בהתאם להנחיות המקצועיות שנקבעו לעניין זה על ידי אט"ל-מק"רפ"רמ"ח ברה"ן.

10. יחידתו של החייל תעביר הודעה למוקד המשטרה הצבאית המרחבית על פרטי החייל ועל מיקומו. המשטרה הצבאית תסייע לקב"ן ולמפקדו של החייל בטיפול בנושא בהתאם להנחיות הקב"ן או גורם ברה"ן אחר.

הטיפול בחייל השוהה מחוץ ליחידתו המסרב לשתף פעולה ולקבל סיוע מגורמי הצבא

11. מייד עם קבלת ההודעה יפעל המפקד ליצירת קשר עם החייל בתיאום עם גורם הברה"ן ובליווי. מפקד מרפאת הברה"ן או הקב"ן הפיקודי ימנה את גורם הברה"ן לטיפול בעניין זה. לאחר יצירת הקשר עם החייל יפעל המפקד בהתאם להוראות גורם ברה"ן זה.
12. גורם הברה"ן ינחה את המפקד האם וכיצד להסתייע בקרובי החייל לצורך הטיפול בו, וכן יחווה את דעתו באשר לדחיפות הטיפול בחייל.
13. הורה גורם הברה"ן להביא את החייל באופן מיידי לאשפוז או לבדיקה, תימסר הודעה לחייל כי עליו להתייצב לבדיקה או לאשפוז – על פי החלטת הגורם.
14. סירב החייל להיבדק – יפעל גורם ברה"ן זה בהתאם לסעיפים 6–7 לחוק הטיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: "חוק הטיפול בחולי נפש"), ובהתאם להנחיית מרכז ברה"ן 03-003 והנחיית מרכז ברה"ן 03-004. נוסף

על כן, ייבחן הנושא מול הפסיכיאטר המחוזי, והוא יבדוק, בין השאר, אם ישנה עילה להבאת החייל לבדיקה כפויה או לאשפוז כפוי.

15. הורה הפסיכיאטר המחוזי על בדיקה כפויה או על אשפוז כפוי, תסייע יחידת החייל בהבאתו לבדיקה, בהתאם להוראות גורם ברה"ן זה. היחידה או הפסיכיאטר המחוזי רשאים לבקש לצורך כך זה סיוע גם מהמשטרה הצבאית.

16. חיווה גורם ברה"ן את דעתו כי אין להביא את החייל לבדיקה או לאשפוז באופן דחוף, או שהפסיכיאטר המחוזי מצא כי אין עילה להורות על בדיקה כפויה או על אשפוז כפוי – יפעל מפקד היחידה מול קב"ן היחידה ובהתאם להנחיות מחלקת ברה"ן.

הסברות בנושא "איתור סימני מצוקה" ובנושא "ערבות הדדית"

17. הסבר בנושא "איתור סימני מצוקה" ובנושא "ערבות הדדית" יתקיימו בכל יחידות צה"ל לכל חיילי היחידה והמפקדים עד דרגת סא"ל:

א. הסברה בנושא "איתור סימני מצוקה":

1. תדירות ההסברה:

א) ביחידה סדירה – פעמיים בשנה (אחת לחציון).

ב) ביחידת הכשרה והדרכה – במסגרת כל הכשרה בצה"ל (חניכים וסגל הדרכה בנפרד).

2. מעביר ההסברה: בעל תפקיד בתחום בריאות הנפש. אם אין בעל תפקיד בתחום ברה"ן תועבר

ההסברה על ידי קצין שהוסמך לכך על ידי מפקד היחידה. על הקצין לקבל הדרכה בנושא מטעם

מרפאת ברה"ן המרחבית.

3. קביעת התכנים ותיקופם ייעשו על ידי גורמי ברה"ן.
- ב. הסברה בנושא "ערבות הדדית":
1. תדירות ההסברה:
 - (א) ביחידה סדירה – פעמיים בשנה (אחת לחציון).
 - (ב) ביחידת הכשרה והדרכה – במסגרת כל הכשרה בצה"ל (חניכים וסגל הדרכה בנפרד), לרבות הכשרת מפקדים בכירים.
 2. מעביר ההסברה: מפקד בדרגת רס"ן ביחידות הסדירות, ומפקד פלוגה או מפקד קורס ביחידות ההכשרה.
 3. קביעת התכנים ותיקופם ייעשו על ידי גורמי מקח"ר.
- ג. הסברה באמצעות לומדה דיגיטלית:
1. על כל משרת לבצע אחת לשנה לומדה דיגיטלית בנושאים "איתור סימני מצוקה" ו"ערבות הדדית".
 2. במסגרת כל קליטה ליחידה תבוצע הלומדה כחלק מטופס הטיולים הנכנס של היחידה.
 3. ציון "עובר" ללומדה זו הינו 100. משרת שאינו מקבל ציון 100 יבצע את הלומדה מחדש עד שיגיע לציון הנדרש.
18. קצין המשא"ן יוודא כי כל החיילים ביחידה משתתפים בהסברות, יתעד את מועדי ההסברות ואת רשימת החיילים שהשתתפו בהן, ויבצע בקרה כדי לוודא שכל החיילים ביחידה מבצעים את הלומדה כאמור בסעיף 17(ג) לעיל.

נוסח פקודה זה פורסם במאגר הפקודות הצה"לי בצה"לנט בתאריך 10 ביוני 1992
תאריכי עדכון הפקודה: 22 בספטמבר 1999, 26 בדצמבר 2004, 10 במרס 2008, 30 בדצמבר 2010, 26 בספטמבר
2017, 21 בינואר 2026

